

BILAGA 4

UTBILDNINGSTYRELSENS REKOMMENDATION OM GRUNDERNA FÖR UNDERVISNINGEN I MODERSMÅL FÖR INVANDRARE

ÅRSKURSERNA 1–9

Undervisningen i modersmål för invandrare är undervisning som kompletterar den grundläggande utbildningen. Det handlar inte om undervisning som sker i enlighet med 12 § i lagen om grundläggande utbildning utan om undervisning som ges med stöd av särskilt statsbidrag. Med undervisningen i modersmålet stöder man utvecklingen av elevens tankeförmåga, språkfärdigheter, uttrycksförmåga och förmåga till kommunikation, forandet av de sociala relationerna och världsbilden och en harmonisk utveckling av hela personligheten. Både undervisningen i svenska/finska som andraspråk och undervisningen i elevens eget modersmål stärker elevens identitet och skapar en grund för mångkulturell och funktionell tvåspråkighet.

Undervisningen i modersmål har till uppgift att få eleven att bli intresserad av sitt eget modersmål, att använda och utveckla sina kunskaper i modersmålet även efter den grundläggande utbildningen och att värdesätta sin egen bakgrund och kultur. Undervisningen i modersmål främjar elevens möjligheter att fullvärdigt studera alla ämnen inom den grundläggande utbildningen.

När undervisningsplanerna för olika modersmål görs upp är det viktigt att utgå från respektive språks särart, uppbyggnad, skriftspråkets utvecklingsskede och hela kulturbakgrunden. Under modersmålslektionerna skall eleven få möjlighet att se närmare på kulturens olika delområden i enlighet med särdragen i varje språk- och kulturgrupp. Då man ställer upp mål bör man beakta elevens ålder, tidigare undervisning, studievanor och det stöd som hemmet och miljön erbjuder för modersmålets utveckling. I undervisningen utgår man från elevens språkliga förutsättningar och kulturella erfarenheter. I undervisningen utnyttjar man det stöd som andra elever som talar samma modersmål ger och eleven erbjuds så många tillfällen som möjligt att lyssna till och tala sitt modersmål i skolan. En målinriktad modersmålsundervisning skall stödjas genom samarbete mellan hem och skola.

I det centrala innehållet i modersmål tillämpas i mån av möjlighet lärostoffet i svenska som modersmål. Därtill stöder undervisningen inläring av de övriga läroämnenas ordförråd och begrepp. Innehållsområdena betonas i förhållande till det timantal som står till förfogande, undervisningsgruppens storlek, elevernas språkliga förutsättningar och ålder.

Undervisningens omfattning fastställs i undervisningsplanen. Målen skall anpassas efter undervisningens omfattning. Dessa grunder för undervisningen i modersmål har gjorts upp utgående från en modersmålsundervisning som omfattar två årsveckotimmar.

MÅL

Under den grundläggande utbildningen skall eleven lära sig

- att använda de kommunikationsfärdigheter som är specifika för hans eller hennes egna språk och kultur och de viktigaste sociala reglerna i hans eller hennes modersmål
- att använda sitt modersmål frimodigt och naturligt i olika språksituationer i och utanför skolan
- att behärska basfärdigheten i läsning och att fördjupa den till insiktsfull läsning
- att bedöma och bearbeta det sedda, hörda, upplevda och lästa
- att känna till det egna modersmålets skrivriktning, att befästa bokstavsformer, rättskrivningsregler och det skrivna språkets strukturer
- att öka sitt ordförråd och göra det mångsidigt
- att utveckla sin språkliga medvetenhet
- att förstå vad tvåspråkigheten betyder för hans eller hennes egen utveckling
- att lära känna sin kultur och utveckla sin förmåga att jämföra fenomen som motsvarar varandra i olika kulturer.

CENTRALT INNEHÅLL

Interaktionsfärdigheter

- att öva sig i vardagligt talspråk; fraser, att ge och be om anvisningar, olika interaktions- och servicesituationer i och utanför skolan
- undervisningssamtal i grupp: att berätta om sina egna erfarenheter, tankar och känslor, att ställa frågor, att komma med inlägg och motivera sina åsikter, att lyssna på andra
- att planera och öva korta framställningar av olika slag
- att planera meddelanden till olika slag av mottagare

Läsa och skriva

I det centrala innehållet i modersmål tillämpas lärostoffet i svenska som modersmål så att varje språks särart beaktas. Eftersom huvudvikten i skönlitteraturen på elevens eget modersmål är på sådant material som gått vidare i form av muntlig tradition skall eleven vänja sig vid att uttrycka de tankar och känslor som den berättade historien väckte och att utvärdera dess betydelse för sig själv.

Språk, litteratur och kultur

I det centrala innehållet tillämpas lärostoffet i svenska som modersmål så att varje språks särart beaktas. Eleven skall bekanta sig med texter som är typiska för sin språk- och kulturgrupp och använder dem under studiernas gång som en grund för sina egna skriftliga eller muntliga arbeten och framställningar.

ELEVBEDÖMNINGEN

Bedömningen skall vara handledande och uppmuntrande till sin karaktär och den skall utveckla elevens självvärdering. I undervisningsplanen fastställs om man använder verbal bedömning eller sifferbedömning.

Betyg

I slutet av läsåret får eleven ett särskilt betyg över deltagandet i modersmålsundervisningen för elever med invandrarbakgrund. På betyget anges det undervisade språket, undervisningens omfattning och den verbala bedömningen eller sifferbedömningen på det sätt som undervisningsanordnaren bestämt. För övrigt tillämpas föreskrifterna i punkt 8.3 om de uppgifter som anges på betyget. Ett särskilt betyg ges också över slutbedömningen. Slutbedömningen baserar sig på profilen för goda kunskaper.

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Då man använder profilen för goda kunskaper bör man beakta att elevernas modersmålskunskaper kraftigt varierar enligt hur länge de vistats i en hemspråksmiljö och hur mycket undervisning de fått i sitt eget språk. Dessutom bör man beakta att olika språk har särdrag som på olika sätt och i olika omfattning inverkar på hur språkfärdigheterna utvecklas. Sådana särdrag är till exempel skriftsystemen, vars inläring i vissa språk kan ta flera år, skillnader mellan tal- och skriftspråk, skriftspråkets skede i allmänhet och olika varianter av samma språk.

Profilen för goda kunskaper har gjorts upp som en gemensam grund för de läroplaner i olika språk som görs upp i kommunerna och skolorna. Varje språks särart bör beaktas i dem.

Tala och lyssna

Eleven

- kan uttrycka sig tydligt och förståeligt i kommunikationssituationer i vardagen
- kan logiskt och med egna ord återberätta t.ex. en berättelse som han eller hon har hört

- kan följa en diskussion samt lyssna på andra och delta i en diskussion
- känner till de centrala sociala reglerna i sitt eget språk, t.ex. samtalssätt mellan unga och vuxna och språkliga uttryck för artighet.

Läsning och litteratur

Eleven

- har uppnått flytande grundläggande läsfärdigheter i förhållande till sitt eget språks egenskaper
- kan göra iakttagelser av berättelsens intrig, personer, beskrivning av tid och miljö, språk och centrala tankar
- läser och förstår olika typer av saktexter, såsom läroboks- och tidningstexter och kan komprimera textens huvudinnehåll
- är intresserad av att läsa; läser även på fritiden om det finns litteratur att tillgå på hans eller hennes eget språk
- kan söka information och använda informationskällor på sitt eget språk t.ex. (ord)böcker och datanät.

Skrivning

Eleven

- behärskar tillräckligt bra de viktigaste grundreglerna i rättskrivning i förhållande till sitt eget språks egenskaper
- skriver förståeligt om bekanta ämnen
- visar i sina skrivna texter att han eller hon behärskar det skrivna språkets strukturer
- kan skriva olika texter, såsom brev, insändare och berättelser enligt kommunikationstraditionen i sin egen kultur.

Språkkännedom

Eleven

- känner till de centrala strukturerna och särdragen i sitt modersmål
- kan jämföra egenskaper i sitt eget språk med egenskaper i svenska eller finska
- kan skilja mellan skriftspråk och talspråk
- känner till sitt eget språks historia och språkliga släktskap
- är intresserad av sitt modersmål och sin egen språkliga bakgrund och försöker förbättra sina modersmålskunskaper.

Kulturkännedom och språkidentitet

Eleven

- känner till seder och traditioner i sin egen kulturgemenskap och kan jämföra dem med sederna i andra kulturer
- har kunskap om de viktigaste händelserna i sitt folks historia och dess bosättningsområden
- känner i mån av möjlighet till skönlitteratur och annan konst, centrala författare samt muntlig historie- och kunskapstradition i sin egen kulturgemenskap
- förstår vilken betydelse modersmålet har för identitetsutvecklingen och uppskattar sitt modersmål och sin kultur och även andra språk och kulturer.